

Міждисциплінарна роль соціально-економічних та гуманітарних наук у побудові інноваційного суспільства рівних можливостей: нові тенденції ЄС та перспективи для України

Проаналізовано нову роль суспільних та гуманітарних наук у контексті стимулювання міждисциплінарних досліджень та інноваційної діяльності через Програму ЄС “Горизонт 2020”. Визначено основні напрямки розвитку соціально-гуманітарних наук України для активізації інноваційних процесів в умовах євроінтеграції. На прикладі функціонування соціально-економічного кластеру у складі національної технологічної платформи “Агропродовольча” досліджено крестематичну функцію соціально-гуманітарного знання в побудові інноваційно-орієнтованого, сталого та інклюзивного суспільства.

Постановка проблеми. Соціально-економічний прогрес суспільства обумовлюється станом та рівнем розвитку сучасної науково-технологічної бази. Провідну роль у забезпеченні інноваційного прориву та технологічного лідерства відіграє високий рівень розвитку дослідницького потенціалу в галузі технічних та природничих наук. Втім, досвід таких держав, як Україна, з доволі розвинутими та традиційно потужними науковими школами в потенційно високотехнологічних напрямках досліджень все ж вказує на недостатність виконання даної умови для побудови конкурентоспроможної та соціально-орієнтованої економіки знань. З-посеред інших зовнішніх та внутрішніх факторів, що впливають на рівень наукоємності економіки, важливим чинником постає роль соціально-економічних та гуманітарних наук у процесі побудови інноваційного, сталого та інклюзивного суспільства. Адаже суто інструментальний підхід до використання результатів та здобутків природничих і технічних наук часто не дозволяє забезпечити реалізацію основних інно-

ваційних цілей розвитку. Через сформовані в науковому середовищі стереотипи щодо “другорядності” в інноваційному процесі гуманітарних досліджень на сьогодні можна спостерігати й загальну недооцінку нового соціо-гуманітарного знання у сфері матеріального виробництва та його впливу на науково-технологічний розвиток суспільства в цілому. Водночас саме сучасні соціально-економічні та гуманітарні дослідження можуть стати базою для ефективного налагодження вкрай актуального нині міждисциплінарного діалогу, а також для формування адекватних умов задля побудови сталого суспільства знань. Отже, потреба в міждисциплінарній оцінці науково-технологічного та інноваційного розвитку зумовлює **актуальність** питання щодо визначення місця та ролі соціально-гуманітарних наук у зміцненні конкурентоспроможності економіки в умовах нових суспільних викликів та інтеграційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Переважна більшість досліджень з оцінки впливу соціально-гуманітарних наук на науково-технологічний розвиток суспільства здійснено в розрізі фі-

лософії науки та освіти у працях таких вчених, як П. Бол, А. Грунвальд, О. Єфросиніна, А. Кальянов, В. Носков, А. Овчаров [1–4] та ін. В Україні соціально-економічні та гуманітарні аспекти інноваційної діяльності активно досліджувалися багатьма вченими, зокрема, провідними науковцями ЦДПІН ім. Г.М. Доброва (В. Головатюк, І. Єгоров, Б. Маліцький, О. Мех, В. Онопрієнко, О. Попович, В. Соловійов, І. Ящишина [5–7] тощо). Однак вплив сучасних суспільних викликів на зміну ролі та місця соціально-гуманітарної складової дослідницького потенціалу в системі інноваційної моделі розвитку країн ЄС та України залишаються маловивченими вітчизняною наукою.

Мета статті — проаналізувати міждисциплінарний характер сучасних суспільних та гуманітарних наук у Програмі ЄС “Горизонт 2020” та обґрунтувати необхідність посилення крестематичної функції соціально-економічного та гуманітарного знання в побудові інноваційно-орієнтованого суспільства рівних можливостей в Україні в умовах євроінтеграції.

Виклад основних результатів дослідження. Концептуальні зміни у визначенні нового міждисциплінарного характеру соціально-економічних та гуманітарних наук виникла на певному соціально-економічному етапі та в конкретній історичній ситуації у зв’язку з нагальною потребою у дослідженнях щодо шляхів подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи, суто соціальних аспектів прийняття рішень, у тому числі політичних, у сфері розвитку науки, технологій та інновацій у сучасному суспільстві. Тому, перш ніж перейти до характеристики сучасних тенденцій в організаційно-інституційній та фінансовій підтримці соціо-гуманітарних наук у західних країнах, варто зупинитися на політико-економічних передумовах переходу до, у певній мірі, нового методологічного підходу щодо зміни місця та ролі суспільних та гумані-

тарних досліджень. Адже на фоні глобальної фінансово-економічної кризи 2008 р. в експертному середовищі ЄС була започаткована розробка одразу декількох концептуальних документів у сфері науки та інновацій та введена нова Рамкова Програма ЄС “Горизонт 2020” [8], яка визначає основні пріоритети, структуру та бюджет фінансування науково-технологічного та інноваційного розвитку на період з 2014 по 2020 рр.

Вказаному процесу передували такі значимі події, як прийняття у липні 2009 р. т. зв. Лундської декларації з приводу переорієнтації дослідницького сектору з суто тематичного підходу на крестематичний як відповідь на нові та надзвичайно складні глобальні суспільні виклики [9], формування Інноваційного Союзу [10] як провідного механізму з реалізації основних інноваційних цілей Стратегії Європи 2020 [11] та розробка загальної рамкової стратегії (CSF) з фінансування досліджень та іновацій у Європі [12] у 2011 р. з метою посилення ефективної віддачі наукових досліджень для соціально-економічного розвитку тощо. У зв’язку з цим, було кардинально змінено структуру наступної Рамкової Програми “Горизонт 2020”, на яку покладено функцію головного драйвера в реалізації не менш амбітних, ніж в попередній Лісабонській стратегії, стратегічних цілей у побудові інноваційного, сталого, безпечного суспільства рівних можливостей на засадах зміцнення конкурентних позицій ЄС на ринку високотехнологічної продукції і наукомістких послуг.

На відміну від попередньої Сьомої Рамкової Програми ЄС з досліджень та технологічного розвитку (РП7) [13], у котрій з-посеред 10 основних тематичних дослідницьких пріоритетів було чітко виділено соціально-економічні та гуманітарні науки (SSH), у новій Програмі “Горизонт 2020” окреме фінансування соціо-гуманітарних досліджень фактично відсутнє. Це пояснюється принципово новим підхо-

дом до фінансування досліджень у цілому: з тематичного на кростематичний або міждисциплінарний, котрий близький за своїм сутнісним наповненням до проблемно-орієнтованого, тобто на знаходження адекватної та ефективної відповіді науки на суспільні виклики сучасності. Варто зазначити, що з-понад 32 млрд євро, які були призначені на фінансування спільних досліджень за 10 тематичними пріоритетами РП7 упродовж 2007–2013 рр. (загальний бюджет — понад 52 млрд євро), найменша частка була виділена на соціо-гуманітарні науки (біля 600 млн євро) для підтримки проєктів за найрізноманітнішими темами [14]. Оцінюючи результати успішності українських організацій у проєктах РП7 за соціально-економічним напрямком, варто зазначити, що Україна приймала участь у даній Програмі в якості «третьої» країни, тобто країни, що не є повноправним чи асоційованим членом ЄС. У новій програмі ЄС «Горизонт 2020» Україна має дві можливості участі: чи в якості асоційованого члена, що потребує сплати внеску, але розширює можливості для вітчизняної науки, зокрема, у сфері впливу на тематику майбутніх конкурсів через участь українських експертів у т. зв. програмних комітетах Європейської Комісії (ЄК), чи в якості «третьої» країни, як і в попередній РП7. За попередніми розрахунками (відповідно загальної формули для розрахунку внесків до попередніх рамок програм) внесок України складатиме приблизно 112,857 млн євро на рік. Згідно з досвідом попередніх програм, Європейський Союз надає знижку на перші роки асоційованого членства, проте поступово знижка зводиться до виплати повного внеску за рік. Наразі, сьогодні в МОН України ведеться інтенсивна робота щодо аналізу як економічної доцільності, так і отримання довгострокових вигод від асоційованого членства. Така оцінка потрібна, зважаючи на те, що впродовж

дії РП7 українські організації отримали близько 27 млн євро за участь у проєктах програми ЄС. Наразі сторона ЄС готова проводити консультації та перемовини з питання умов асоційованого членства України в програмі “Горизонт 2020”. Аналізуючи результати співробітництва українських інституцій за соціально-економічним пріоритетом у РП7, можна звернути увагу на цікавий феномен: з одного боку, представники соціо-гуманітарних наук продемонстрували найвищу активність серед усіх 10 тематичних напрямків, а з іншого, — найнижчий відсоток успішності та фінансової підтримки з боку ЄК (табл. 1):

Указані дані свідчать, що в попередній РП7 українські фахівці за соціо-гуманітарною тематикою виявили досить високий рівень активності щодо підготовки та подачі проєктів у кількісному виразі, утім низький рівень їх підтримки з боку ЄК може бути пояснений декількома причинами. По-перше, як зазначалося вище, загальний рівень фінансування соціо-економічного блоку був низьким у порівнянні з іншими тематичними пріоритетами, що обумовило низький коефіцієнт успішності у країнах ЄС у цілому. По-друге, за соціо-економічною та гуманітарною тематикою не було відкрито жодного спільного цільового конкурсу для України впродовж семи років Програми, що не вигідно відрізняло даний напрямок від решти, де такі спеціальні конкурси були оголошені ЄК (наприклад, за темами нанонауки, космосу, охорони навколишнього середовища тощо). По-третє, дослідники з сектору суспільних та гуманітарних наук брали активну участь у т. зв. горизонтальних блоках РП7, зокрема в напрямках “Міжнародне співробітництво”, “Мобільність” та “Наука в суспільстві” тощо. Також варто відмітити, що далеко не весь найпотужніший прошарок дослідників та інноваторів — представників гуманітарних та сус-

пільних наук України — є поінформованим про можливості здійснення масштабних дослідницьких проектів у соці-гуманітарній сфері в рамках однієї з найпрестижніших у ЄС програм з досліджень та інновацій. У цьому зв'язку, асоційоване членство в новій

програмі “Горизонт 2020” здатно інтенсифікувати процес залучення ширшого кола учасників до участі у спільних цільових конкурсах за суспільними викликами, які є актуальними для дослідницько-інноваційного сектору як ЄС, так і України.

Таблиця 1

Результати участі українських інституцій у конкурсах РП7 зі співробітництва за тематичними пріоритетами

Пріоритетний напрямок	Загальна кількість поданих та прийнятих до розгляду проектів від країни	Кількість проектів, що отримали фінансування від ЄК	Успішність, %	Внесок ЄК у фінансування проектів, євро
Здоров'я	39	8	21%	1,791,858
Продукти харчування, сільське господарство та біотехнології	81	11	14%	1,124,470
Інформаційно-комунікаційні технології	62	8	13%	505,759
Нанонауки, нанотехнології, матеріали та нові виробничі технології	36	9	25%	1,476,767
Енергетика	49	7	14%	1,256,499
Охорона навколишнього середовища (вкл. зміни клімату)	76	15	20%	2,461,769
Транспорт (вкл. Аеронавтику)	64	13	20%	1,704,917
Соціально-економічні та гуманітарні науки	92	8	9%	846,842
Космос	74	10	14%	2,341,532
Безпека	15	2	13%	382,620

Джерело: складено за даними статистичної бази E-CORDA [15]

Таким чином, з огляду на нові глобально-політичні та соціально-економічні умови та незнадто високу ефективність соціо-економічного пріоритетного напрямку в РП7 з точки зору розв'язання нагальних суспільних викликів, ЄК було прийнято рішення щодо зміни місця та ролі соціо-гуманітаной складової у структурі наступної програми “Горизонт 2020”. Сучасні суспільні виклики (енергетична та продовольча безпека, старіння населення, доступна система охорони здоров'я, пандемії, зміни клімату, безпека тощо) були чітко структуровані Європейською Комісією згідно рекомендацій Лундської конференції та представлені в новій рамковій програмі [16]. У результаті Програма «ГОРИЗОНТ 2020» має три чітко визначені цілі:

- зміцнення наукової бази передових досліджень Європи (зокрема, у напрямку підтримки сучасних досягнень науки високого класу, активізації мобільності нових талантів та зміцнення європейських інфраструктур);
- забезпечення промислового лідерства у сфері інновацій (інформаційні технології, нанотехнології, передові матеріали та їх виробництво, біотехнології зі страхуванням фінансових ризиків та стимулюванням інновацій на МСП);
- вирішення основних суспільних проблем та викликів (демографічні зміни та охорона здоров'я; продовольча безпека, ведення раціонального сільського господарства; безпечна, чиста та раціональна енергетика; енергоефективний зелений транспорт; протистояння кліматичним змінам, ефективне використання ресурсів та корисних копалин; розвиток інноваційних, безпечних суспільств рівних можливостей тощо).

Визначені суспільні виклики вказують на те, що саме дослідження та інновації, спрямовані на вирішення цих проблем, стануть важливим каталізатором для сталого, розумного та інклюзивного зростання. Оскільки позитивні

результати можуть бути отримані за рахунок лише міждисциплінарного співробітництва, то соціально-економічні та гуманітарні науки пронизують наскрізь усі структурні блоки Програми “Горизонт 2020”, яка сформована із загальним бюджетом у понад 80 млрд євро. Адже довгостроковість та складність завдань вимагають глибоких знань та розуміння першопричин, закономірностей розвитку цих явищ, адекватної оцінки наслідків та прогнозів щодо майбутнього. Оскільки саме на основі такого усвідомлення можливо розробити системні політичні, економічні та соціальні рішення, то суспільні та гуманітарні науки, як ніколи раніше, є здатними внести найсуттєвіший вклад у зрозуміння сутності та змісту цих складних соціально-економічних явищ та запропонувати політикуму, бізнесу та громадськості шляхи їх подолання. Безсумнівно, що нові інноваційні рішення в точних та природничих науках пропонують суспільству безліч високотехнологічних відповідей, проте самі по собі окремі технології є необхідною, але не достатньою умовою системного вирішення надзвичайно складних проблем сучасності. Нове бачення ролі суспільних наук полягає також у тому, що дослідження та інновації розглядаються як ключове ядро суспільно-економічних змін на краще. Тому система фінансування соціально-економічних та гуманітарних наук потребує принципових змін: з орієнтації на предметні області досліджень на чітке спрямування фінансових потоків на фокусовані проблеми й виклики, які стоять перед економікою та суспільством. З цієї точки зору для розв'язання, наприклад, проблеми забезпечення довготривалого, здорового життя населення однаково необхідними є дослідження в таких сферах, як фармацевтика, біотехнології, геронтологія, наномедицина, демографія, система соціального та пенсійного забезпечення, прогнозування, мікробіоло-

гія, безпека, агропромислове виробництво, культурологічні та маркетингові аспекти споживої та харчової поведінки, екологія людини, ІКТ, “зелений” транспорт тощо, при чому окремо жодний з цих напрямків не є достатнім для системної відповіді на даний виклик.

Проте це не означає, що європейський підхід до фінансування суспільних та гуманітарних наук у Програмі “Горизонт 2020” визначається лише їх включенням у всі високотехнологічні прикладні дослідження. Зокрема, фінансування суто фундаментальної науки у сфері соціально-економічних досліджень в останні роки лише підвищується — за результатами діяльності Європейської Дослідницької Ради (ЄДР) за сім років РП7 на передові гуманітарні та економічні проекти було виділено близько 1,2 млрд євро, або 16% від загального бюджету ЄДР. У свою чергу, фінансування фундаментальних суспільних та гуманітарних наук упродовж усього терміну реалізації програми “Горизонт 2020” зростатиме згідно бюджету ЄДР до 2,2 млрд євро.

Отже, багатогранність суспільних викликів зумовлює застосування міждисциплінарного підходу як до фінансування досліджень, так і до напрямків упровадження наукових результатів у рамках єдиного інноваційного циклу. Це також вимагає розробки нових адекватних методів організації роботи, нових міждисциплінарних методів дослідження, а також структурних змін в управлінні науково-технічною та інноваційною політикою, зокрема в напрямку системної підтримки державно-приватного партнерств та конкретних їх проявів у інноваційній сфері — технологічних платформ. Нижче пропонується, як приклад нового місця та ролі суспільних і гуманітарних наук в інноваційному процесі, досвід функціонування соціально-економічного кластеру у складі першої української національної технологічної платформи (УНТП) “Агропродовольча” [17].

На прикладі роботи з організації діяльності соціально-економічного кластеру у структурі УНТП «Агропродовольча» було системно проаналізовано роль суспільних наук у розбудові інноваційної економіки в цілому. Відомо, що суспільні та гуманітарні науки досить часто розглядаються як додаток до т.зв. “справжньої” науки, представленої технічними та природничими науковими напрямками. Для такого сприйняття гуманітаріїв існують об’єктивні причини, пов’язані з певною абстрактністю розробок та пропозицій та часто неможливістю їх матеріалізації у кінцеві інноваційні продукти та послуги. Втім при оцінці ролі суспільних та гуманітарних наук в інноваційному процесі є присутнім і суб’єктивний підхід, викликаний стереотипними уявленнями про предметне поле досліджень, а також пов’язаний з тими конкретними організаційно-інституційними умовами, у яких працюють представники соціально-економічних та гуманітарних наук.

На базі емпіричних даних, отриманих у процесі функціонування соціально-економічного кластеру у складі інноваційно-орієнтованої технологічної платформи «Агропродовольча», пропонується переглянути роль та місце суспільних та гуманітарних досліджень у побудові т. зв. знанневої або інноваційної біоекономіки в Україні.

У процесі створення першої УНТП було задіяно механізм так званого «сніжного кому». Адже експерти одного вузькоспеціалізованого профілю (у випадку з УНТП «Агропродовольча» — це спеціалісти в галузі мікробіології та біотехнологій) шляхом відкритого діалогу з зацікавленими представниками бізнесу, науки, держави та громадськості ставили на порядок денний досить комплексні й суспільно-значимі питання на кшталт «Здорова їжа як фактор підвищення якості та тривалос-

ті життя населення України», вирішення яких потребувало залучення до цієї дискусії все більш широкого спектру фахівців та спеціалістів. Таке «розгортання» тематичного напрямку призвело до розуміння необхідності, по-перше, об'єднання зусиль різнопрофільних експертів у єдиному міждисциплінарному дослідженні та кростематичному інноваційному поступі, по-друге, у ще більш деталізованому вивченні причин та наслідків досліджуваного соціально-економічного явища з ідентифікацією конкретних технологічних рішень та конкурентних інновацій.

Визначення на кростематичних засадах місії, основних цілей, напрямків діяльності УНТП «Агропродовольча», визначення цільових груп учасників та кінцевих споживачів, а також критеріїв оцінювання ефективності її функціонування в єдиній системі інноваційного менеджменту, потребувало певного методичного інструментарію. Саме з цією метою до складу технологічної платформи було залучено в якості необхідного елемента достатньо широке представництво експертів у галузі соціально-економічних та гуманітарних наук, ГО та бізнесу (зокрема, у сфері маркетингових досліджень), на базі котрих і було створено майбутній соціально-економічний кластер. У рамках запропонованої системи стратегічних програмних дій УНТП «Агропродовольча» на 2012–2015 рр. «Соціально-економічний кластер» взяв на себе зобов'язання щодо вирішення таких основних проблем:

1. Соціологічний та маркетинговий моніторинг інноваційних можливостей освітніх, наукових та бізнесових інституцій у галузі агропромислового виробництва.

2. Теоретико-методичне обґрунтування оптимальних напрямків використання науково-технічного потенціалу аграрної науки України, що відповідає умовам заснованого на знаннях суспільства.

3. Розробка науково-технологічних та інноваційних середньо- та довгострокових прогнозів щодо тенденцій розвитку національних, європейських та світових аграрних ринків.

4. Дослідження проблем комерціалізації результатів науково-технічної діяльності аграрної науки в умовах переходу до економіки, заснованої на знаннях.

5. Розробка організаційно-методичного забезпечення формування та реалізації науково-технологічних та інноваційних пріоритетів у сфері аграрного виробництва та переробної промисловості.

6. Дослідження процесу поведінки споживачів та ключових факторів, що сприяють її зміні в напрямку до більш здорового харчування.

7. Розробка та перевірка нових способів ефективної взаємодії та передачі цільової інформації про здорове раціональне харчування для різних верств населення з різними потребами, у тому числі різних етнічних груп населення, жінок, дітей та людей похилого віку, що піддаються найбільш високому ризику.

8. Прогнозування та планування культури харчування в Україні, Європі та на світовому аграрному ринку.

9. Аналіз ролі цін на різні продукти харчування та їх вплив на різні верстви населення (наприклад, споживачів з різним рівнем доходу).

10. Удосконалення соціальних, економічних, організаційних і інформаційних механізмів формування та ефективного використання науково-технологічного та інноваційного потенціалів України, їх взаємодії з науковими потенціалами зарубіжних країн, інтеграції вітчизняної аграрної науки у світову та європейську наукову систему.

11. Дослідження соціально-економічних аспектів діяльності транснаціональних мереж, комунікацій та організацій у виробничо-збутовій системі, створення інфраструктурної підтримки для комплексного вирішення

завдань у науковій сфері, сільськогосподарській та харчовій промисловості та бізнес-середовищі.

Необхідність проведення перманентних соціально-економічних досліджень у рамках функціонування

УНТП «Агропродовольча» також обумовлено постійними змінами на агропромислового ринку в Україні та світі. Різноманітність досліджуваних чинників, що впливають на майбутній аграрний ринок, представлено на рис. 1:

Рис. 1 Модель майбутнього продовольчого ринку

Таким чином, у процесі функціонування соціально-економічного кластеру УНТП «Агропродовольча» було виявлено необхідність всебічного залучення в усі компоненти аграрних досліджень саме суспільних та гуманітарних наук. Дослідження впливу соціально-економічних, науково-технологічних та інноваційних факторів на розвиток конкурентоспроможного агропромислового виробництва є міждисциплінарною та крестематичною складовою в межах кожного з наукових напрямків, представлених у 12-ти кластерах НТП «Агропродовольча». Виходячи з міждисциплінарності досліджень та потенційно багатогалузевого застосування агропромислових технологій, а також необхідності взаємодії підприємств та установ різних секторів економіки для досягнення результативності

технологічно-інноваційного розвитку, структура УНТП «Агропродовольча» являє собою добровільне об'єднання окремих 12-ти тематичних кластерів (очолюваних експертами-фахівцями в своїх галузях) з організаційними і робочими групами, представниками зацікавлених політичних, наукових і промислових структур. Відповідно до стратегічного бачення інноваційного розвитку АПК, було сформовано наступні спеціалізовані кластери: 1) харчові технології; 2) агробіотехнології; 3) агроєкологія; 4) безпека та якість їжі; 5) здоров'я рослин; 6) здоров'я тварин; 7) здоров'я людини; 8) нанотехнології в аграрному і продовольчому секторі та медицині; 9) ІКТ; 10) ринки; 11) соціально-економічний; 12) координаційний. У зв'язку з цим, системне розв'язання проблем підвищення

соціально-економічної ефективності та зміцнення конкурентних переваг аграрного сектору на засадах розбудови сучасної інноваційної економіки, заснованої на знаннях, обумовило залучення до складу кластеру фахівців та дослідників з різних напрямків знань, включаючи психологію, соціальну неврологію, культурологію, поведінкову економіку, соціологію, експертів з комунікативних, маркетингових, форсайтних та етичних досліджень, біоекономіки, соціальних інновацій та ін. З-поміж іншого, формування соціально-економічного кластеру в рамках УНТП “Агропродовольча” спричинило підвищення статусу соціо-гуманітарних наук в інноваційному процесі.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі.

Здійснений аналіз нових тенденцій щодо зміни місця та ролі соціо-гуманітарних досліджень у сучасному інноваційному розвитку України та країн ЄС дозволяє зробити наступні висновки:

1. Міждисциплінарний характер сучасних досліджень потребує всебічного залучення представників суспільних та гуманітарних наук до розв’язання комплексних інноваційних завдань та глобальних суспільних викликів. Включення фахівців соціо-гуманітарного профілю до усіх ключових високотехнологічних досліджень зумовлено необхідністю вдосконалення інституційного забезпечення соціально-економічного та інноваційного розвитку країни та створення нових економічних інститутів, розвитку людського потенціалу задля підтримки макроекономічної стабільності, здійснення ефективної регіональної та зовнішньоекономічної політики.

2. З метою синхронізації дослідницької та інноваційної політики України з країнами ЄС необхідно розробити дієвий механізм інтеграції у відповідні європейські структури, зокрема в напрямку набуття асоційованого членства у Програмі ЄС з досліджень та інновацій “Горизонт 2020”, посилюючи державну підтримку системи Національних контактних пунктів, що забезпечить збільшення кількості та якості спільних проектних досліджень за активної участі представників вітчизняного сектору суспільних та гуманітарних наук.

3. Враховуючи досвід ЄС та перші практичні кроки України у створенні національних технологічних платформ, важливо розробити комплексну програму щодо створення сприятливих передумов для інтенсифікації процесу налагодження діалогу між наукою, бізнесом та державою в рамках такого типу державно-приватного партнерства. При цьому соціально-гуманітарні науки мають відігравати значну роль у процесі технологічної модернізації національної економіки та інноваційного розвитку, а результати соціогуманітарних досліджень мають стати основою для розвитку людського потенціалу та створення сприятливого середовища для інноваційних процесів. Разом з тим, це справедливо лише в тих ситуаціях, коли бізнесом спільно з державою фінансуються такі дослідження та інновації, які мають конкретні суспільно-значимі цілі й завдання та орієнтовані на отримання запитуваних результатів, а державний апарат є готовим використовувати отримані результати при розробці та реалізації державної соціально-економічної, освітньої, науково-технологічної, інноваційної та промислової політики.

1. *Ball P.* Nanoethics and the Purpose of New Technologies. Lecture at the Royal Society for Arts. — London, March 2003. — URL: <http://www.whitebottom.com/philipball/docs/Nanoethics.doc>

2. *Grünwald A.* Converging technologies: Visions, increased contingencies of the *conditio humana*, and search for orientation / *A. Grünwald // Futures* 39, 2007. — P. 380–392.

3. Носков В. Соціально-психологічні детермінанти інноваційної культури в гуманітарному ВНЗ / В. Носков, А. Кальянов, О. Єфросиніна // Соціально психологія. – 2005. – № 4 (12). – С.69–83.
4. Овчаров А. Актуальные проблемы современных научных исследований: методология, экономика, статистика. Сборник статей / А. Овчаров – М.: Директ-Медиа, 2013. – 143.
5. Егоров И. Наука и инновации в процессах социально-экономического развития / И. Егоров. – К. : [ИВЦ Госкомстата Украины], 2006. – 338 с.
6. Маліцький Б. А. Прикладне наукознавство / Б.А. Маліцький. –К.: Фенікс, 2007. – 464 с.
7. Ящишина І. В. Соціальна ефективність впровадження інновацій / І.В. Ящишина // Інноваційна політика та законодавство в Європейському Союзі та Україні: формування, досвід, напрямки наближення : матер. міжнар. симп. з наукознавства та наук.-технолог. прогнозування, м. Київ, 2–3 черв. 2011 року. – К. : Фенікс, 2011. – С. 271–273.
8. Програма ЄС з досліджень та інновацій “Горизонт 2020”. – Електронний ресурс. – URL: <http://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en>
9. Лундська Декларація.- Електронний ресурс. – URL: <http://www.vr.se/download/18.7dac901212646d84fd38000336/>
10. Інноваційний Союз. – Електронний ресурс. – URL: http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm
11. Стратегія Європи 2020. – Електронний ресурс. – URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
12. «Зелена книга” загальної рамкової стратегії (CSF) з фінансування досліджень та іновацій в Європі. – Електронний ресурс. – URL: http://ec.europa.eu/research/csfr/pdf/consultation-conference/summary_analysis.pdf
13. Сьома Рамкова Програма ЄС з досліджень та технологічного розвитку. – Електронний ресурс. – URL: http://cordis.europa.eu/fp7/home_en.html
14. Європейські дослідження у соціально-економічних та гуманітарних науках: перелік проєктів. – Електронний ресурс. – URL: ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/ssh/docs/synopsis_ssh_projects_fp7_low_definition_with_web_links.pdf
15. Офіційний портал статистичних даних E-CORDA. – Електронний ресурс. – URL: <https://webgate.ec.europa.eu/e-corda/>
16. Чернишев Л.І. Назустріч новій Рамковій Програмі Європейського науково-технологічного співробітництва “Горизонт 2020” / Л.І. Чернишев, І.І. Білан, М.Я. Гороховатська, О.В. Кот // Вісник НАН України. – 2012. – №11. – С. 47–52.
17. Кот О. В. Досвід становлення та розвитку національних технологічних платформ в Україні як фактор активізації інноваційного розвитку аграрного сектору економіки /О.В. Кот // Наука та наукознавство. – 2013. – №1.

Одержано 08.08.2014

О.В. Кот

Междисциплинарная роль социально-экономических и гуманитарных наук в построении инновационного общества равных возможностей: новые тенденции ЕС и перспективы для Украины

Осуществлен анализ новой роли общественных и гуманитарных наук в контексте стимулирования междисциплинарных исследований и инновационной деятельности посредством Программы ЕС «Горизонт 2020». Определены основные направления развития социально-гуманитарных наук Украины для активизации инновационных процессов в условиях евроинтеграции. На примере функционирования социально-экономического кластера в составе национальной технологической платформы «Агропродовольственная» исследована кростематичная функция социально-гуманитарного знания в построении инновационно-ориентированного, устойчивого и инклюзивного общества.